ELLENFORRADALMI ERŐK A MAGYAR OKTÓBERI ESEMÉNYEKBEN

I.

KIADJA
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA
TÁJÉKOZTATÁSI HIVATALA

ELLENFORRADALMI ERŐK A MAGYAR OKTÓBERI ESEMÉNYEKBEN

KIADJA
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA
TÁJÉKOZTATÁSI HIVATALA

Bevezetés

Tragikus események színtere lett Magyarország. Az ország szocialista fejlődését a Rákosi—Gerő-féle politika zsákutcába juttatta. E bűnös politika következményei nagy felháborodást és széleskörű népmozgalmat váltottak ki. Dolgozók százezrei síkraszálltak *a népi hatalom megtisztításáért,* az elhatalmasodott bürokratizmus megszüntetéséért, és a nemzeti érzést súlyosan sértő politika felszámolásáért. Mindez a szocializmust építő népi demokratikus rend megerősítését és valóban szabad *továbbfejlődését* célozta. Hiszen a munkásság nem hajlandó visszaadni a tőkéseknek a gyárakat, a parasztság hallani sem akar a földesurak visszatéréséről, a nép nem akar lemondani saját hatalmáról és nem kívánja még egyszer a tőkés-földbirtokos uralom jármába hajtani a fejét.

A jogos népi és nemzeti követelések jegyében kibontakozott mozgalmat azonban az ellenforradalom sötét erői kezdettől fogva *a népi hatalom megdöntésére* igyekeztek felhasználni.

Nem lehet azonban e füzetnek a feladata, hogy rögzítse e szomorú napok véres eseményeinek minden részletét. Csupán néhány nap egyes tényeit ismerteti, amikor Budapest utcáin, a vidéki városokban és sok faluban az ellenforradalmi erők garázdálkodtak.

A fegyveres felkelést az ellenforradalmárok katonailag tervszerűen előkészítették. Erről tanúskodik az, hogy már a tömegtüntetés első estéjén tervszerű támadás indult a rádió, a József Telefonközpont nemzetközi részlege, továbbá gépkocsi- és fegyverraktárak ellen. Mindez sok tekintetben meglepően azonos módon történt, mint 1919-ben a Tanácsköztársaság elleni ellenforradalmi kísérletnél. Allan Dulles, az amerikai külügyminiszter fivére, az amerikai kémszolgálat vezetője jelentette ki, hogy a magyarországi felkelésről már jóval előbb tudomá-

suk volt. Az angol Daily Mail tudósítója október 25-én, két nappal a felkelés megindulása után a következőket írta: „Az elmúlt napokban együtt ebédeltem a szabad emberekkel, akik egy egész éven át dolgoztak az e héten kirobbant felkelés előkészítésén". Hogy kik és hogyan készítették elő és szervezték meg a felkelést, arra további kiadványaink dokumentációs anyaga ad majd választ. Minden kétséget kizáró tény azonban, hogy október 30-án, amikor a kormány tűzszünetet rendelt el, az *ellenforradalmi* erők már *nyíltan a porondra léptek*. Széleskörűvé vált a vérengzéseknek az a sorozata, amelyről néhány adatot, szemtanúk beszámolóját, fényképfelvételeket közöl ez a füzet. Az ellenforradalmi vérengzések méreteire nézve e füzetben felsorolt tények mellett érdemes ismét idézni a nyugati polgári lapok budapesti tudósítóit. Gordon Shepherd, a Daily Telegraph tudósítója írta október 30-án: „A katonai és rendőri egységek által nem korlátozott népi erőszakosság ragadta karmaiba Budapestet. A rendszer teljesen tehetetlennek látszott a helyzet kézbentartására". Seton Delmer, a Daily Expressben október 31-én írja: „Most a csőcselék terrorja kerül napirendre... a lincs-törvény rendszere, melyhez csatlakozott a kisegítő karhatalom". (A tudósító itt a nemzetőri egységekre céloz.)

A kormány teljesen tehetetlen volt. Tevékenysége abban merült ki, hogy szinte naponként átalakult és egyre jobbra tolódott. Egyetlen szó, egyetlen felhívás sem hangzott el részéről, amely az ellenforradalmi veszély elleni harcra szólított volna, miközben az utcákon egyszerű munkás- és parasztembereket, kommunistákat, katonatiszteket, az állami szervek vezetőit, az államvédelmi hatóság beosztottjait és egyszerű sorozott katonáit akasztották fel, lőtték agyon, vagy kínozták halálra, pártházakat ostromoltak, lakásokba hatoltak be, öregeket és gyermekeket gyilkoltak le. Barret McGurn, a New-York Herald Tribune november 20-i számában írt cikkében így értékelte a magyar helyzetet: „Számos nyugati szakértő úgy gondolta, hogy a magyaroknak, legalábbis egy ideig meg kell elégedniök egy kommunistákból és nem kommunistákból álló koalícióval, amelynek élén a kommunista, de ugyanakkor nacionalista Nagy Imre állt... Hamarosan világossá vált azonban, hogy Magyarországon... az Adenauer-féle irányzat kerül napirendre".

Az október 23-i eseményeket felhasználva, részben előre elkészített tervek szerint, részben a közben felszínre került kalandorok kezdeményezésére, egymásután alakultak különböző ellenforradalmi különítmények. Budapesten felosztották egy-

más között az egyes területeket, és megkezdték a hajtóvadászatot a nép fiai ellen.

Összefoglalva: az ellenforradalmi lázadás taktikájának és tevékenységének főbb jellemvonásai a következők voltak:

1. Irtóhadjáratot indítottak „minden ávós" ellen, az Államvédelmi Hatóság összes fegyveres alakulatainak, **a népi hatalom fegyveres védőszervének megsemmisítésére.** A kormány teljesítette az Államvédelmi Hatóság megszüntetésének követelését. Ez helyes is volt, mert az egységes államrendőrség jobban biztosíthatja mind a szocialista törvényesség, mind pedig a népi hatalom védelmének nagyfontosságú ügyét. Tudatos ellenforradalmi taktika volt azonban az, hogy legfeljebb néhány száz államvédelmista tényleges bűneiért — akiknek legnagyobb részét el is távolították és jórészt le is tartóztattak már — hangulatot szítsanak az államvédelmiek ezrei, többségükben ott szolgáló sorkatonák ezrei ellen.

2. Az ellenforradalmárok kiszabadították a börtönökből a fasisztákat, háborús bűnösöket és a közönséges bűnözőket. Ennek során kerültek ki pl. Márianosztráról Antal István és Kunder Antal egykori horthysta miniszterek, háborús bűnösök és mások. Ennél azonban még többet jelentett a közönséges bűnözők sok ezres tömege a különítmények számára.

3. Általános hajsza indult **a népi hatalom vezető ereje: a munkásosztály pártjának szétverésére.** E hajsza keretében október 30-án ágyútűzzel lőtték szét a budapesti pártbizottság Köztársaság téri székházát. Egykori horthysta tisztek, csendőrök és más elemek, akik az elmúlt évek során bekerültek különböző üzemekbe, feltűzve a nemzeti kokárdát, kiadták magukat „forradalmároknak" és uszítottak az üzemi pártfunkcionáriusok ellen is, hogy az üzemi pártszervezeteket szintén szétverjék, vagy legalábbis megbénítsák.

4. Széleskörű hajsza indult meg helyi tisztségviselők, a tanácsfunkcionáriusok és gazdasági funkcionáriusok ellen is. Sokhelyen az ellenforradalmárok ebben a vonatkozásban is alkalmazták a népi hatalom megtisztításáért indult mozgalomba való „bekapcsolódás" taktikáját. Néhány nap alatt azonban mind Budapesten, mind pedig számos vidéki helyen — mikor már az ellenforradalmi erők győztesnek érezték magukat — eldobták a „szocialista" álarcot és a polgári restauráció nyílt célkitűzéseivel **bomlasztották a népi demokrácia egész államrendjét.**

5. Az ellenforradalmárok taktikájának igen fontos része volt az, hogy minél teljesebben és minél gyorsabban **behatoljanak a kormányzati szervekbe**, különösen a fegyveres testületek vezető szerveibe, hogy megszerezzék ott a vezetést, vagy legalábbis megbénítsák azok működését.

A Nagy Imre kormány idején a Parlamentet ellepte a régi horthysta politikusok, arisztokraták, koronaőrök, palotaőrök és hasonszőrű alakok sisere hada. Ezeknek nyomására a kormány *Király Béla*, volt horthysta vezérkari tisztet, *Gömbös Gyula*, a hírhedt fasiszta vezér rokonát nevezte ki a karhatalmi erők főparancsnokává. A Honvédelmi Minisztériumban mind nagyobb számban jelentkeztek volt horthysta tisztek és ez az áradat mindig jobban fokozódott, minél jobban változott a kormány összetétele a polgári restauráció képviselőinek javára.

6. Az ellenforradalmi erők növekedésében jelentős szerepet játszott az emigráns fasiszta elemek **nyugatról való behatolása.** A dollárral táplált emigráns szervezetek megtalálták a módját annak, hogy még a Nemzetközi Vöröskereszt egyes testületeibe is behatoljanak, felhasználják a Vöröskereszt egyes repülőgépeit és autóit — amelyek gyógyszert és kötszert szállítottak — fegyver és lőszer csempészésére, valamint arra is, hogy ellenforradalmárokat dobjanak át Magyarországra. A november előtt Budapestre érkezett 100 Vöröskeresztes repülőgép közül több mint negyven gépen mintegy félezer ilyen elemet szállítottak ide. Nyugati határainkat más fegyveres csoportok is nagy számmal lépték át.

A magyar kormány békésebb nemzetközi légkör kialakításában bízva és annak elősegítésére már korábban elrendelte, hogy határaink mentén szüntessék meg a műszaki zárat, semmisítsék meg az aknamezőket. A nyugati határon ez szeptember második felében fejeződött be. Az összeesküvést szervező nyugati ügynökségek a magyar kormány e jelentős békegesztusát azonnal arra használták fel, hogy nagyobb számban dobják át megbízottaikat és meggyorsítsák a felkelés kirobbantására irányuló előkészületeiket. A könnyebb határátlépés lehetőségével a felkelést követő napokban is éltek, hogy nagyobb és szervezett egységeket dobjanak át a hazai ellenforradalmárok erejének növelésére.

7. Az ellenforradalmárok széleskörű, de kezdetben rejtett tevékenysége, fegyveres erőik gyors növekedése következtében, valamint a Nagy Imre-kormány tehetetlensége, folytonos jobbratolódása, majd szétesése nyomán mind nyíltabbá vált. A

polgári restauráció különböző pártjai és szervezetei szinte gombamódra bújtak elő és hangjuk a Nagy Imre-kormány utolsó hetében uralkodó lett a politikai életben. Ez visszatükröződött a jelentős számban megjelent új lapokban is. Október 29-én a felkelők egyik, Dudás-féle csapata megszállta a Szabad Nép székházát és november első napjaiban lehetetlenné tették a lap megjelenését is. Minden más lap, melyek túlnyomó része különböző árnyalatokban uszított a kommunisták és a Szovjetunió ellen — szabadon megjelenhetett. Október 31-én diadalmenetben hozták fel Budapestre a felsőpetényi kastélyból Mindszenty bíborost, aki nyíltan fellépett a népi demokratikus rend teljes felszámolásáért.

Az ellenforradalom már nyeregben érezte magát, bár vezető politikusait rendkívül nyugtalanította a szovjet csapatok ittléte és e körülmény hangjukat bizonyos mértékben tompította. Nyugati haderők, ENSZ-csapatok idejövetelét kérték, várták és remélték. Ez lett volna a polgári restauráció legfontosabb biztosítéka. Az ellenforradalmi lázadás Magyarországot a népi demokratikus rend megdöntésével, valamint azzal a veszéllyel fenyegette, hogy hazánk összeütközésbe kerül szomszédaival, egy új világháború kiindulópontjává és első hadszínterévé változik. Az ellenforradalom elfojtása volt a népi hatalom megmentésének és a Duna völgyében egy új pusztító háború elhárításának egyetlen lehetősége.

Ez a kis füzet néhány tényt, adatot, eseményt ismertet. Nem törekedhet arra, hogy teljes képet adjon, csupán elősegíti a történtek megvilágítását, az igazság megismerését mind Magyarország, mind pedig a külföld közvéleménye előtt.

Ellenforradalmi támadás az MDP budapesti Pártbizottságának székháza ellen

A támadás október 30-án történt; tehát akkor, amikor hivatalosan már tűzszünet volt. Ezzel a támadással kezdődött meg az ellenforradalom általános rohama az MDP szervezetei ellen. A cél a népi demokratikus hatalom megdöntése s a kapitalista rendszer visszaállítása volt. Taktikailag is fordulat volt ez: a nép jogos tömegmozgalmába már eleve bekapcsolódott ellenforradalmi elemek szervezett fegyveres ereje nyíltan és leplezetlenül lépett színre.

Az ellenforradalmi taktika egyik eleme volt az államvédelmi hatóság elleni hangulatkeltés is. A szó legszorosabb értelmében ki akarták irtani e fegyveres testület minden tagját, az államvédelmi hatóság minden egyes munkatársát, tekintet nélkül arra, hogy azok egyszerű sorkatonák voltak-e, akik e testület kötelékében teljesítették szolgálatukat vagy olyan régi, becsületes kommunisták, akik maguk is súlyos börtönbüntetést szenvedtek a Rákosi uralom alatt és akiket épp azért küldtek az október 23-át megelőző hetekben a testületbe, hogy annak a munkáját megjavítsák s a törvényességet biztosítsák.

Amikor az ellenforradalmárok megindították támadásaikat a párt székházai ellen, már megszületett a Nagy Imre-kormánynak az a határozata, hogy az államvédelmi hatóságot meg kell szüntetni. A Nagy Imre-kormány azonban semmit sem tett, hogy megszüntesse a dühöngő pogromot. Így az ellenforradalmárok az ÁVH-t feloszlató kormányhatározat után tovább folytathatták szervezett irtóhadjáratukat „minden ÁVH-s ellen". Budapest utcáin az elfogott és a legraffináltabb módszerekkel

A Budapesti Pártbizottság székháza a támadás után.

A Körúton elfogott járókelőt azzal, hogy ávós, felakasztották.

Kelemen Lajos kőbányai kommunista géplakatos, akit 34 sebből vérezve agyrázkódással szállítottak a kórházba.

meggyilkolt ÁVH-sok holttestei hevertek. Egyidejűleg hajsza indult a pártmunkások ellen is. Elég volt valakire rámondani hogy „ez is ÁVO-s" s az illetőt máris elhurcolták, megkínozták vagy meggyilkolták. Az államvédelmiek elleni pogromot nyomon követte a kommunisták elleni uszítás.

A kommunista párt elleni hajsza jegyében szerveződött meg a budapesti kerületi pártbizottságok székházai és a körzeti pártszervezetek elleni támadás. A budapesti pártbizottság székháza elleni támadást megelőzően október 29-én már megtámadták a VII. kerületi és a VIII. kerületi pártbizottságot és a pártoktatók házát. Október 29.-én délután már kisebb fegyveres csoportok jelentek meg a Köztársaság-téren, a budapesti pártbizottság székháza körül is.

A székház bejáratát ekkor egy nehézgépfegyverrel ellátott páncélautó védte. Alkonyatkor a páncélautó legénysége elfogott három felkelőt. Mindhármuknál nemzetőri igazolványt találtak. Egyikük egy 16 éves fiú volt. A fiúnál kézigránát, társainál lőfegyver volt. A 16 éves fiú elmondotta, hogy a kézigránátot a páncélkocsiba akarta hajítani. A két másik felkelőnél új cipőket, pálinkát és egyéb kétes holmit találtak. A három felkelőt lefegyverezték, majd rablott holmijaikkal együtt átkísérték a rendőrség Mosonyi utcai épületébe.

Puskatussal, kézcsavarással, rúgásokkal kínozzák a pártbizottság egyik munkatársnőjét.

Az őrség egy tagját félholtra verték, a lábuknál fogva akasztották fel a tűzharc után a Köztársaság téren.

Papp tüzérezredest, aki a munkásmiliciák szervezése ügyében tartózkodott a pártházban, az ostrom után állati módon legyilkolták.

Este 9 óra körül a Honvédelmi Minisztériumból két honvédtiszt érkezett a pártbizottsághoz. Közölték, hogy a környéket fegyveresek szállták meg s támadásra készülnek a párt székháza ellen. A két honvédtiszt csatlakozott Tóth Lajos ezredeshez, aki néhány honvédtiszttel együtt a munkásmiliciák megszervezése ügyében már korábban a pártbizottság székházába érkezett.

A várt támadás az éjjel még nem következett be. Másnap reggel a páncélautó elhagyta a székház kapuját. Délelőtt 10 óra tájban tömegesen kezdtek gyülekezni a fegyveres csoportok az épület körül. Megszállták a székházzal szemben levő Erkel Színházat s annak tetején tüzelőállást létesítettek. Megszállták a székház előtti teret is és az ott levő fák mögött helyezkedtek tüzelőállásba. Behatoltak a felkelők a szomszédos és környező házakba is és elhelyezkedtek az ottani lakásokban.

Az őrség egyik meggyilkolt tagja.

A párt székházában kb. 40 főnyi őrség volt két hadnagy parancsnoksága alatt. Az őrség sem a fegyveres csoportok gyülekezésére, sem azok harci készülődéseire *nem reagált*. A székházban tartózkodott Mező Imre, a pártbizottság titkára is és vele együtt a pártbizottság kb. 40 munkatársa, köztük gépírónők, a konyha személyzete, fűtők és néhány más személy.

Az épületben tartózkodók, látva az ostrom előkészületeit, jelentést tettek a párt vezető szervének, a kormánynak és a főkapitányságnak és védelmet kértek. Ígéretet kaptak, hogy megfelelő intézkedések történnek. A kormány szervei azonban, és természetesen a fegyveres erők irányító szervei is, ekkor már felbomlóban voltak. Így az ígért segítség elmaradt.

A támadás átgondolt, katonai terv szerint zajlott le. A felkelők délelőtt 10 óra után néhány perccel megkezdték az ostromot.

Az őrség kézi lőfegyverekkel sikeresen védte a székházat a 20—30-szoros túlerővel szemben mindaddig, amíg az ellenforradalmárok csak kézifegyverekkel, illetve géppuskákkal tá-

A bestiálisan meggyilkolt áldozatok egyike.

Egy áldozat, akinek tetemét állatiasan megcsonkították.

madtak. Kb. fél 12-kor azonban a támadók tüzérséget vetettek harcba s ágyúval kezdték lőni a székházat. Az ágyútűz, a géppuska- és puskatűz folytatódott. Az épületben tüzek keletkeztek. Az összerombolt szobákban és a folyosókon már több halott feküdt s szaporodtak a sebesültek is. A vezető karhatalmi szervek eközben többször ígérték, hogy küldenek segítséget, s voltak, akik próbáltak is segíteni, de sikertelenül. Délután 2 óra után a Honvédelmi Minisztériumból végül is telefonon közölték, hogy nem tudnak segítséget küldeni.

A helyzet súlyosságára való tekintettel a székházban tartózkodó honvédtisztek azt tanácsolták, hogy az őrség szüntesse meg az ellenállást és tegye le a fegyvert.

Mező Imre, a pártbizottság titkára felhívta az őrséget, hogy szüntesse meg a tüzet. Az épületre kitűzték a fehér zászlót. A felkelők egy része ekkor behatolt a romokban heverő épületbe, másik része pedig folytatta a tüzelést.

A székházban tartózkodó egyik pártmunkás így beszéli el az épület ostromát:

„A székházat közel négy és fél órás tűzharcban tüzérséggel rommá lőtték. Fél 3 felé már láttuk, hogy a további vérontásnak nincs értelme. Mező Imre elvtárs kiadta az utasítást, hogy szüntessék meg az ellenállást. A házban lévő

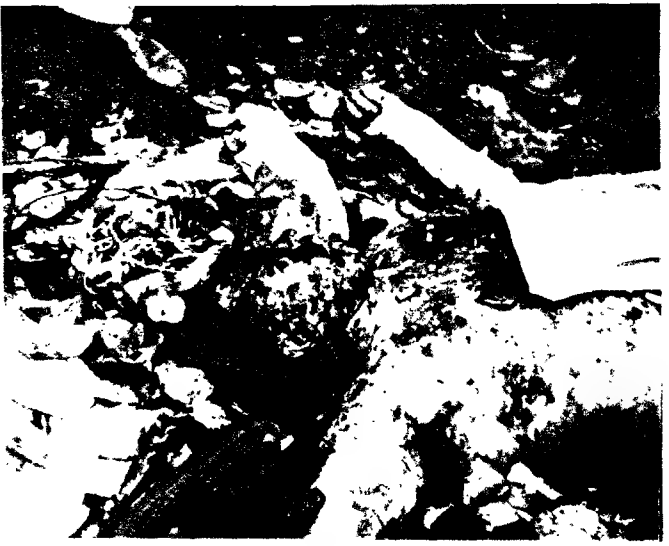

Az őrség egy agyonkínzott tagjának teteme.

két katonatiszt vállalkozott arra, hogy a támadók tudomására hozza a harc feladását. Velük együtt volt Mező elvtárs is. A fehér zászlóval kilépőket sortűz fogadta. Mező elvtárs meg akarta győzni a támadókat, hogy céltalan az épület elleni támadás és a további vérontás. Erre nem kerülhetett sor, mert mindhármukat agyonlőtték. A betóduló támadók azután iszonyatos kegyetlenséggel kínozták és gyilkolták a bentlévőket. A házban tartózkodó egyenruhás embereket, katonatiszteket, rendőröket, az államvédelmi hatóságnál tényleges szolgálatukat teljesítő sorkatonákat, akiknek többsége 20 év körüli munkás- és parasztfiú volt, a Köztársaság téri fákra akasztották fel, egyeseknek agyonverésük után levágták a fejét, másoknak szívét vágták ki."

Így halt meg Mező Imre, a nagybudapesti pártbizottság titkára. Itt vágták ki szívét a hóhérok Asztalos János honvédezredesnek, a munkásmozgalom régi, megbecsült harcosának. Ekkor ölték meg Papp ezredest és Szabó ezredest. Itt lőtték le Lakatos Péter pártiskolai tanárt. A magyar nép több mint 20 fia lett a Köztársaság téri vérengzés áldozata.

A felkelők egy része megborzadt a szörnyű vérengzéstől. Döbbenten látta, milyen szörnyűségeknek vált részesévé. Némelyek közülük igyekezett enyhíteni a kegyetlenségeket és megmenteni legalább a polgári személyeket. Az őrség tagjainak kivégzését azonban ők sem merték megakadályozni. A honvédtiszteket sem tudták megmenteni.

Megkínozták és megverték a pártbizottság munkatársait is. Kállai Éva, a pártbizottság egyik munkatársa, a gyilkosok elől kiugrott a második emeletről. A véresre vert emberek súlyos sebesülésekkel kerültek kórházba.

H. I. a pártbizottság egyik munkatársa így ír e rettenetes órákról:

„A második emeleten voltam, amikor a tömeg felfelé özönlött a lépcsőkön. Valaki a tömegből rámemelte fegyverét. Egyik vezetőjük azonban rászólt, hogy ilyen öreg nénit ne bántsanak. A kezemben lévő erszényemet és kabátomat eldobatták. Átkutatták zsebeimet, mindent elszedtek tőlem, majd egyikük azzal az utasítással, hogy fedezzem és vezessem őket, előrelöködött a folyosón. Épp akkor érkezett a folyosó végére a lépcsőhöz a pártfőiskoláról egy elvtárs. Rugdalni kezdték és közben személyi igazolványát vizsgálták. Ekkor sikerült megszöknöm onnan és eljutni az első emeletig. Itt valaki megint feltartóztatott, valamivel

Egy bestiálisan kivégzett a pártház előtt.

A legyilkoltak tetemei a párthdz előtt.

összeverte a vállamat, rugdosta a lábaimat, majd levezettek a székház előcsarnokába és ott közrefogtak. Itt sebesültek feküdtek. Ezután kivittek a Köztársaság térre, hogy nézzem meg, milyen sors vár barátaimra. Itt hatalmas tömeg gomolygott. Az egyik ÁVH sorkatonát rugdalták, lökdösték, verték, végül a szájába gyömöszölték a zsebében talált párttagsági könyvet. Tőle nem messze feküdt a pártszékház egyik sebesültje. Ezt rugdalták, leköpték, testén ugráltak, szidalmazták, majd kicsit távolabbra hurcolták, ahol már a lábánál fogva felakasztották az egyik elvtársat. Hogy élt-e, azt nem tudom, de vérzett. A kötél nem bírta el, leszakadt. Ekkor újból felhúzták. Szinte őrjöngtek körülötte."

Hazugság és rágalom.

Az 1919-es fehér terrorra emlékeztető ellenforradalmi hajszában jelentős szerepet játszottak a Köztársaság téri pártszékházzal kapcsolatos alattomos hazugságok. Ilyen volt a székház alatti „titkos kazamaták"-ról terjesztett képtelen történet.

A történet első változata szerint ebbe az állítólagos titkos pincébe szorult az a „többszáz ÁVH-s", aki a híresztelés szerint a székházat védte. Ám a székházban, mint tudjuk, mindössze 40 főnyi őrség volt.

Hová lett akkor a „több száz"? Rémhíreket terjesztettek rejtelmes „mélyből jövő kopogásokról", amik az állítólag odamenekült „ávósoktól" származtak volna. Ám itt a logika csődöt mondott. Ha ezek az állítólagos ávósok találtak olyan titkos lejáratot, amelyen át lejutottak a titkos pincébe, akkor vajon mért nem találták meg a kijáratot, amelyen át elmenekülhettek volna? Az is különös volt, miért jelezték az „odamenekült" ávósok kopogással, hogy ott vannak. Az esztelenség még szerzői előtt is nyilvánvalóvá vált, ezért a történetet módosítani kellett. Ekkor kitalálták a „10 év óta bezárt politikai foglyok"-ról szóló rémregényt. Ez a változat már jobban szolgálta az ellenforradalmi propagandát, mert alkalmas volt arra, hogy az ÁVH elleni gyűlöletet a párt elleni általános gyűlöletté változtassa. Még újságírók is akadtak, akik tollukat e becstelen hírverés szolgálatába állították: Végh Ottó az egyik napilapban „Titkos földalatti börtön a kommunista pártház alatt" címmel már-már valóságként tárgyalta ezt az elemi logikának is ellentmondó hazugságot. Dudásék lapja, a „Magyar Függetlenség" a két mesét egyesítve, egymás mellé helyezte a „titkos pincébe" az eltűnt ávosokat és a rejtelmes politikai foglyokat.

A pártház előtt a ház feldúlása után.

A rémtörténetek hitelesítése érdekében és a kommunista-ellenes hisztéria fokozása végett végülis nagy felszereléssel ásatásokat kezdtek az épület körül. A rádió többször is közölt felhívásokat, hogy jelentkezzenek az épület építői, a helyzettel ismerős mérnökök. Az „ásatás" természetesen eredménytelen volt. Hiszen semmiféle „titkos börtön", semmiféle kommunista pártház pincéjében nincs és nem is lehet. Van azonban mindenféle rémmese, amit ellenforradalmárok tudatosan terjesztettek és terjesztenek, hogy valamiféleképpen elterelják a figyelmet saját vérengzéseikről és uszítsanak a kommunisták ellen. Így volt ez a Köztársaság téri pártház „titkos pincéjéről" terjesztett rémmesével is.

Ime az MDP Köztársaság téri épülete elleni támadás valódi története.

Az ellenforradalom Budapesten

Még folyik a vizsgálat és folynak a kihallgatások. Nincsenek még minden részletre kiterjedő jelentések az 1956 őszi budapesti fehérterrorról. De a már elkészült hiányos és szűkszavú beszámolók is eleget mondanak arról, milyen politikai erők léptek színre a kezdődő anarchia napjaiban és ki ellen irányult a kezükben lévő fegyver.

Egy szemtanú vallomása.

Oravecz László budapesti lakos mondta el a következőket:

„1956 október 31-én 14 óra 30-kor Budapesten, a Lenin körút és a November 7 tér sarkán állva a következő esetnek voltam szemtanúja: a Lenin körúti Művész mozival szembeni járdán haladó egyik férfira valaki rákiáltott: „Ávós!". Az illetőt, aki khaki színű nadrágot és a Dózsa Sportegyesület színét viselő tréningruha blúzt hordott, megrohanta a tömeg és bántalmazni kezdték. Az így keletkezett tumultust kihasználva, valaki az elfogott férfi nyakába helyezett egy drótból összecsavart kábelt. Ennek segítségével a már elalélt embert a Lenin körút és az Aradi utca sarkán egy vasárubolt előtti fára felakasztották. A meggyilkolt ember nyakába táblát akasztottak ezzel a felírással: „Tóth áv. százados. Így jár minden ávó-s."

Senki nem ellenőrizte, hogy kik azok az emberek, akikre ráfogták, hogy az Államvédelmi Hatóság tagjai. A bestiálisan meggyilkolt emberek hecckampány és rágalmazás áldozatai.

Ellenforradalmárok, akik a sztálinizmus elleni harc jegyében, a proletárhatalom megdöntését akarták elérni, a Lenin körutat jelző utcatáblát leverik és helyére a felszabadulás előtti Teréz körút jelzésű táblát akasztják fel.

Egy félrevezetett fiatal vallomása

Bányai Csaba 15 éves fiú, akinek fegyvert adtak és aki egy ún. „különleges osztagban" kapott beosztást, ezt mondja:

„November 2-án és 3-án 10-es csoportokban elhelyezkedtünk lefoglalt polgári lakásokban. Ezekbe cipeltük fel áldozatainkat. Méreggel telt injekciós tűvel megöltük, majd a látszat kedvéért fejbelőttük őket."

Ez a fiatal fiú elmondotta, hogy „különleges osztagukat" tizes csoportokba osztották, s közölte azt is, hogy november 9-én összes parancsnokaik „autókba ültek és elmentek valahová".

Sziklai Sándor halála.

Egykori volksbundista svábok, akiknek élén *Eszterle József* állott, már 10 nappal az októberi események előtt megfenyegették a Budakeszin lakó Sziklai családot, hogy kiirtják őket. Október 25-én felfegyverzett banditák támadták meg a házat, kézigránátot dobtak a lakásba, majd benyomultak. Sziklai Sándor ezredes revolverrel védekezett és egyik támadóját lelőtte. A banditák kézigránátjától azonban ő maga halálos sebet kapott. Apósát, Kiss Lajost, a benyomuló banditák baltával verték agyon. Sziklai Sándor a munkásmozgalom régi, ismert harcosa, apósa, Kiss Lajos pedig régi kommunista volt, 1919 óta tagja a pártnak.

Néhány tény.

Néhány arcképet és néhány tényt írunk itt le. Azt kívánjuk megmutatni, kik és milyen célokra akarták kihasználni az október 23-i eseményeket.

A IX. kerületben működő egyik fegyveres csoport vezetője *Laskovics Vera,* Illatos út 5. sz. a. lakos, büntetett előéletű, közismert prostituált volt. Csoportja nagymennyiségű fegyverrel rendelkezett. A Ferenc körút, a Mester utca és a Tompa utca környékén garázdálkodtak. Laskovics állandóan részeg volt és válogatás nélkül tüzeltetett mindenfelé.

Szilágyi János 16 éves fiú évekig a nyomorék gyermekek otthonának lakója volt. A kórházban, ahová sebesüléssel került, nevetve mesélte:

„Én egy civilruhás századoshoz kerültem és megadott címekre jártunk leszámolni az ÁVH-sokkal és a kommu-

Egy agyonkínzott rendőr holttestje, amelyre rádobták a Kommunista című folyóirat egy példányát.

nistákkal. Egy alkalommal a Royal szálló környékén az egyik ház III. emeletére mentünk egy címre. A századosunk azt mondta, hogy egy ávós-hoz megyünk. Otthon találtuk feleségével és 6 esztendős kislányával együtt. A százados először összeverte az ávóst, majd kiszakította füleit és ollóval lekaszabolta az orrát. Utána egy sorozatot engedett bele. Közben az ávós felesége menekülni próbált, de a csoportunk egyik tagja egy lövéssel leterítette. Utána — bár gondolkodtunk, hogy mit csináljunk a kislánnyal — őt is lelőttük... Nemcsak ide mentünk fel, minden nap megvolt a magunk feladata."

Sz. E. börtönből szabadult nő, akit november 8-án fogtak el, amikor el akarta hagyni az országot, a következőket mondja el:

„Horváth János kb. 28 éves géplakatossal ismerkedtem meg. Ez a Horváth János abban a házban, ahol lakik, agyonlőtt négy vagy öt ugyanott lakó ávóst. Ezenkívül vitt még óda ávósokat a pincébe és oti valamennyit agyonlőtték."

Az egyik meggyilkoltra az SZKP XX. kongresszusáról szóló könyvet dobtak.

Budapesten, a XIX. kerületben agyonlőtték *Turner Kálmánt*, a Hazai Fésűsfonó öreg hegesztőjét, mert részt vett a párt székházának védelmében.

Ugyanebben a kerületben kihívták házának kapujába *Lábadi Józsefet* tanácstagot és ott hasbalőtték.

Lados Károlyt, Kispest tanácselnöknőjének férjét a lakásán géppisztoly sorozattal ölték meg.

Százával tartóztattak le és hurcoltak el becsületes embereket. A III. kerületben letartóztatták *Bihari Ottót*, a Goldberger gyár párttitkárát és *Molnár Ernőt*, a kerületi pártbizottság titkárát. Ugyanebben a kerületben fegyveresek keresték fel lakásán az Államvédelmi Hatóság egy 70 éves nyugalmazott, volt gazdasági tisztviselőjét. Az idős ember a támadók elől a világítóudvarra vetette magát és szörnyethalt. Az elhurcoltak egy ré-

A nyugat-német ***Spiegel*** *c. lap közölte ezt a képet a fasiszta vérengzésről.*

Egy sebesült harcos, akit megöltek és mellére a népköztársaság címerét s egy Petőfi-emblémát tettek.

Egy meggyilkolt ezredes, akinek tetemére a Pártépítés egyik ***példányát tették.***

szét az ellenforradalmi különítmények a gyűjtőfogházba vitték. November 3-án már az államvédelmi hatóság több száz tagja és 120 polgári személy volt őrizetükben. Kivégzésüket 5-ére tervezték. Más különítmények más börtönökbe hurcolták áldozataikat. Sokakat viszont a helyszínen végeztek ki.

November 4-én a II. kerületben a Mártírok útján elhurcolták egy élelmiszerüzlet elől az ott sorban álló férfiakat és letartóztattak az utcán tartózkodó több más férfit. Közülük a kommunista párttagokat agyon akarták lőni. Tervük végrehajtását a szovjet páncélosok megjelenése akadályozta meg.

Kik voltak . . .

Néhány arckép
a budapesti VII. kerületi fegyveres csoportok tagjairól.

A Steiner-csoport: kb. 40 fővel indult, majd a bűnözők kiszabadításával mintegy 100 főre szaporodott. Vezetője a kerületi kapitányságon jól ismert, többszörösen büntetett előéletű bűnöző, Steiner László, VII. kerületi lakos, Belsped szállítómunkás. Legutóbb 1955-ben szabadult négy évi börtönbüntetésének letöltése után. Működési területük: Csengeri u., Dob u., Wesselényi u., Alsóerdősor u. és Rákóczi út által határolt terület. Székhelyük a Csengeri u. 7-ben, a kerületi tanácsházán volt. A csoport résztvett a Budapesti Pártbizottság elleni fegyveres támadásban.

A Baross-téri Nickelsburger-csoport: kb. 500 fegyveresből állt. Szervezetszerű kötelékben működtek. Működési területük: a Rottenbiller u., Lövölde tér, Gorkij fasor és Nefelejts u. által határolt terület. Fegyverzetük: hatásos tűzfegyverek, géppágyúk, páncéltörők, amiket a Baross téren ástak be. Területüket még a rendőrök sem tudták megközelíteni mert kivégzéssel fenyegették őket. Főhadiszállásuk a Baross tér 19. sz. házban volt, szintén részt vettek a köztársaságtéri székház elleni fegyveres támadásban. Tevékenységük részletei eddig még ismeretlenek.

Az Almássy téri csoport: vezetője egy tartalékos honvéd alhadnagy, akit bűncselekmény miatt szereltek le a hadseregből, valamint egy tényleges szolgálatot teljesítő repülő szakaszvezető. Felszerelésük: golyószóró, géppuska, páncéltörő, aknavető. Kb. 150 fővel működtek. Jelentős részük kétes, bűnöző egyén. Működési területük: az Almássy tér, Wesselényi u., Szövetség u., Rákóczi út, Hársfa u. által határolt terület. Székhelyük az Almássy tér 2. sz. házban volt. Gépkocsival mozogtak a város területén.

A csoport részt vett a Budapesti Pártbizottság elleni fegyveres támadásban.

A Garai utcai csoport: kb. 200 főt számláló fegyveres egység volt, amely a Sportcsarnok kávéház kétes „törzsvendégeiből" és hasonló elemekből tevődött össze. Székhelyük a Garai tér és Garai u. sarkán lévő garázsban volt. Működési területük a Verseny u., Dózsa Gy. u., Bethlen G. u. és Gorkij fasor által határolt terület, ahová más fegyveres egységet, még a rendőrséget sem engedték be.

A Klauzál téri csoport: egy Gólya gúnynéven ismert személy volt a parancsnokuk. Az egység kb. 25—30 fegyveresből állt. Székhelyük a Klauzál téren volt. Működési területük: a Klauzál tér, Rákóczi út által határolt terület. Főtevékenységük fegyveresen elkövetett közönséges bűncselekményekből állt. Raboltak és fosztogattak.

A Hungária kávéházban (volt New York kávéház) működött csoport: Vezetőjük egy Bence nevezetű személy volt. Kb. 30 főnyi csoport volt. Maga Bence kezelte a csoport gépágyúját. Területük a Dohány u., Hársfa u., Rákóczi út, Lenin körút által határolt rész volt. Részt vettek a nagybudapesti és a VII. kerületi pártbizottság épülete elleni fegyveres támadásokban.

A Royal szállóban működő csoport: ez a csoport az utolsó napokban állt össze, amikor a szovjet erők nov. 4-én megkezdték bevonulásukat. A Corvin-közi egységből, az Almássy téri csoportból, valamint az akkor szabadult bűnözőkből verődött össze. Az utolsó napokig tartották magukat, mert komoly tűzfegyverekkel rendelkeztek. Közvetlenül a szétverésük előtt felgyújtották a Vörös Csillag mozit.

Ellenforradalmi események vidéken

Az október 23-i budapesti tömegmegmozdulás 25-én és 26-án csapott át a vidékre.

Október utolsó napjaiban a felkelők — néhányuk talán emberiességi meggondolásoktól indíttatva — megnyitották a bebörtönzött fasiszták és a közönséges bűnözők előtt a börtönök kapuit. A bűnözők jelentős szerepet játszottak az ellenforradalom megerősödésében. Erre jellemző a móri járási nemzeti bizottság példája. E bizottság elnöke egy öreg parasztember, Kovács Imre lett, rajta kívül azonban csak egyetlen paraszt volt az egész testületben. A bizottság többi tagja kivétel nélkül fasiszta, a börtönökből frissen szabadult bűnöző volt. Közöttük: a bizottság elnökhelyettese Onodi nevű tizenhétszer elítélt bűnöző, titkára Kiss József tizenegy évre elítélt gonosztevő, tagjai Schiffer János és Bándy Pál volt horthysta tisztek, Köves, Harsányi, Lendvai és Kovács nevű volt csendőrök.

Horthysták Győrött.

Az októberi napokban hirtelen Győrött termett bizonyos **Somogyváry Lajos** százados, horthysta tiszt. Megérezvén az ellenforradalmi szelet, Münchenből repülőgéppel sietett Magyarországra és Győrbe érkezve azonnal élére állott az ellenforradalomnak. Programot is adott, amelyet a győri rádió mikrofonjába mondott be s ott hangszalagra vették. Ime néhány szemelvény Somogyváry úr programjából:

„Somogyváry Lajos, az ebben a pillanatban is vérét hullató ifjúság küldötte (!) eljött Győrbe, a rádióhoz azzal, hogy haladéktalanul megalakítjuk az ellenkormányt. Nagy Imre kormánya minden alkotmányos alapot nélkülöz, 20—30.000 fegyveres bri-

A Spiegel c. nyugat-német lap közölte ezt a szörnyű képet, amely a mosonmagyaróvári vérengzés egyik részletét mutatja be.

ganti és martalóc áll csak mögötte... Elhatároztuk, hogy még ma honvédelmi, illetve hadműveleti kormánybiztosságot állítunk fel, honvédelmi és belügyminiszteri jogkörrel... Nem lehet egyetlen egy közöttünk, aki az elmúlt 12 éves rezsim alatt bármely vezető posztot vállalt... Elhatározott szándékunk, hogy felvesszük a kapcsolatot a külföldi kormányokkal..."

„Kísérletet teszünk arra, hogyha nem tudunk megfelelő rádióhoz jutni, visszafoglaljuk (!) az igen csekély erővel védett nagyadókat vagy külföldről fogunk megfelelő adóállomáshoz jutni a legrövidebb időn belül. Mindent megteszünk, hogy a külföldön élő magyarok ...önkéntes szabadságharcos ezredeket szervezzenek és küldjenek, mert minden perc drága. Az a kérésem és ezt kérjük mindenkivel és a Szabad Európával is közölni, keressenek összeköttetést a Somogyváry Lajos vezetése alatt felállítandó győri forradalmi minisztériummal és a hadműveleti kormánybizottsággal... Minden magyar munkás tudja mi a kötelessége. A gyárakban és bárhol a munkát azonnal abbahagyni, hogy csak az újra megalakítandó kormány parancsára kezdjék meg. Azonkívül vidéken és mindenütt a megbízhatatlan embereket őrizetbe kell venni."

Jelentkezett a Győri Gyapjúfonó és Szövőgyár volt főrészvényese, egy *Kertész* nevű tőkés is. Eddig nyugaton élt, majd a magyarországi események hírére Bécsbe érkezett azzal a céllal, hogy visszajöjjön és Győrött az „üzemét" átvegye. Üzeneteket küldött a gyár főmérnökének, hogy „tárgyalni" akar vele a „gyáráról".

Azt hisszük ebből elég ennyi.

Győrben megkezdték tevékenységüket az ellenforradalom terrorista csoportjai. *Németh Vendel* 50 éves megyebizottsági munkatársat egy kb. 20 főből álló fasiszta csoport az utcán feltartóztatta, elkezdte ütlegelni és be akarta dobni a Dunába. Két magyar katona mentette ki kezeik közül. Az ellenforradalmárok hozzáfogtak fegyveres különítményeik kiépítéséhez és a tervezett kegyetlenkedések tömeges végrehajtásához, de erre már nem volt elég idejük.

Szekszárdon

a város reakciós elemei vették hatalmukba a nemzeti bizottságot. A tanács vezetőit önhatalmúlag leváltották és helyükbe a régi világ főszolgabíróit és szolgabíróit állították. A megyénél egy öttagú jogászbizottság vette át az irányítást, köztük *dr. Marth, dr. Farkas és dr. Simon volt főszolgabírák.* A járási

Egy meggyilkolt államvédelmi sorkatona.

Egy meggyilkolt rendőr tetemére a népköztársaság nemzetiszínű zászlójából kivágott csillagos címerét tették az ellenforradalmárok.

tanácsnál *dr. Pető Antal, dr. Taba György* és *dr. Mező László* volt szolgabírák lettek a vezetők. Az összegyűlt községi küldötteknek egyszerűen kijelentették, hogy a régi vezetők közül egy sem maradhat és az általuk kijelölteket kell elfogadni.

Füzesabony

községben november 3-ára virradó éjszaka *Gál János* kulák, *Gál Kiss János* és *Koródi István* munkakerülő kocsmatöltelékek vezetésével egy csoport ledöntötte a szovjet emlékművet, majd a tanácsháza elé vonultak, meg akarták verni a tanács vezetőjét. Mivel a tanácsházán nem találtak senkit, elmentek a községi begyűjtési megbízott lakására, ahol beverték az ablakokat, a begyűjtési megbízottat, aki Budapestről vidékre helyezett munkás, a lakásáról a tanácsházára hurcolták, összeverték és egy szobába zárták. A kulákok által összegyűjtött csoport a község *volt horthysta főjegyzőjét*, egy *Fecske* nevezetű egyént „kiáltotta ki" a község vezetőjének. A volt főjegyző vezetésével létrejött a „munkástanács", melynek első ténykedéseként elzavarták helyéről és súlyosan bántalmazták *Kovács Lajost*, a földművesszövetkezet ügyvezetőjét. Antiszemita jelszavakat kiáltozva vonultak a textil-üzlet elé, ahonnan elzavarták az üzletvezetőt. A begyűjtési megbízott családját (feleségét és kisgyermekét) a lakásából az utcára dobták, nem engedték meg a szomszédnak, hogy helyet adjon a gyereknek. A Gál János által vezetett csoport megrohanta a rendőrőrsöt, onnan fegyvereket szerzett, a fegyverekkel felvonultak a járási pártbizottsághoz, azt elfoglalták és a páncélszekrényben levő 18 000 forintot elvitték.

Mezőtárkány

községben a budapesti üzemből odakerült községi tanácselnököt, aki Heves megye egyik legrégibb községi tanácselnöke, súlyosan bántalmazták: kétoldali bordatörése van és tüdővérzést kapott; 9 éves kisfiát úgy összeverték, hogy ágybanfekvő beteg lett. Feleségét két ajtó közé szorították, hogy ne tudjon elmenekülni.

Pápán

október 31-én hajnalban megkezdték a vezető kommunisták lefogását. Letartóztatták *Pandur Sándor* járási tanácselnököt, *Pap Józsefet*, a rendőrség járási vezetőjét és másokat. A város-

Egy nyugati lapból átvett kép: A meggyilkolt kommunista fejét száján keresztül szúrva bajonettel szögezték a padlóhoz, a holttestre pedig egy Lenin-képet tettek

ból közel 40 kommunistát hurcoltak el, bár ezek egyrészét később visszaengedték. Kijelentették, hogy a fogvatartottak közül egyeseket internálni fognak, másrészüket kivégzik. E tettük végrehajtását a szovjet csapatok bevonulása gátolta meg.

Miskolcon

a rendőri szervek felszámoltak egy ellenforradalmi csoportot, amely párttagokról, becsületes dolgozókról listát készített, hogy a listán szereplő személyeket kivégezzék. November 3-án ez a csoport 22 személyt kivégzett. Fegyveres csoportok behatoltak a megyei rendőrség épületébe, ahonnan kihurcolták *Gáti* rendőralezredest, *Raduly* rendőrszázadost, *Strelecz* rendőrhadnagyot, *Juhász* államvédelmi hadnagyot és *Antal* rendőrtörzsőrmestert. Előbb megverték, majd a szovjet emlékműre felakasztották őket. *Mohai* államvédelmi századosnak sikerült üldözői elől megszöknie, de végülis kétségbeesésében öngyilkosságot követett el. Negyedikére további 150 személy kivégzését tervezték. További terrorcselekedeteiket azonban a szovjet csapatok megakadályozták.

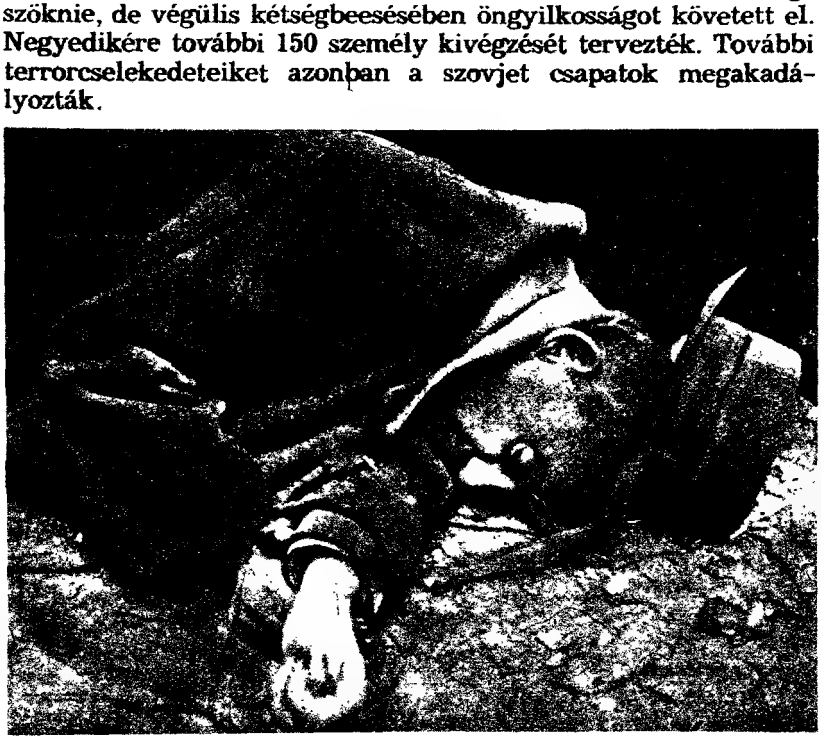

A lövöldözés egyik civil áldozata.

október 29-én véres esemény zajlott le. A város egyik terén nagy tömeg gyűlt össze és lövöldözés kezdődött, melynek során egy nemzetőr tüdőlövést kapott. A tömegben valaki elkiáltotta, hogy az „ávósok lőttek". Ezután három embert, vadállati kínzások után a munkástanács épülete előtt felakasztottak. A három közül kettő nem is az államvédelmi hatóságnál, hanem a rendőrségen dolgozott. A harmadik az államvédelem munkatársa volt. Őt otthonából hurcolták el; mintegy 3—4 kilométer távolságra lakott a lövöldözés színhelyétől és az egész dologról nem is tudott. A lövöldözés oka egyébként az volt, hogy a tömegben véletlenül (vagy provokációs célból) elsült egy nemzetőr puskája és a többi nemzetőr erre nagy lövöldözést kezdett. A három áldozat közül a másodikat ott a helyszínen fogták el, a harmadikat pedig az utcán, tehát az sem volt ott. Ezeket az embereket rettenetesen összeverték, majd a munkástanács épületébe vitték. A munkástanács később a tömeg követelésére kiadta őket. Ezután történt felakasztásuk.

Kiskunmajsán

az ellenforradalmárok kivégezték Neményi Józsefet. *Neményi József* 61 éves volt, 1919 óta vesz részt a munkásmozgalomban, a kiskunmajsai tanács ipari és kereskedelmi előadója volt.

1956. október 27-én 10—15 ember vezetésével egy csoport hatolt be a tanácsházára. Neményit keresték. Neményi nem volt ott. Elmentek érte a lakására és onnan a tanácsházára hurcolták, ahol ez a 10—15 főből álló csoport agyonverte.

Azután a pártbizottságra vonultak. A párttitkárt azonban nem találták meg, de megtalálták *Kuklis Lukács* félkarú, béna embert, aki a legeltetési bizottságnak volt a tagja és megverték. Ezután egy zsidó kiskereskedő — Krausz — házához vonultak, akit ugyancsak nem találtak meg. Antiszemita jelszavakat kiabálva megtámadták Fischöf, a földművesszövetkezet felvásárlójának házát, azt feldúlták, összerombolták a berendezést. Fischöf maga a tetőn keresztül menekült meg. A tömeg nekiment és ugyancsak megverte Balog Benjámin dolgozó parasztot, aki a legeltetési bizottság elnöke volt.

Az események után megválasztották a falu úgynevezett munkástanácsát, amely csupa kulákból, feketézőből, csendőrökből és a börtönből kiszabadítottakból állt. Jellemző, hogy az új rendőrség parancsnoka *Karcsú József, volt csendőrőrmester* lett.

Mihályin

1956. október 27-én *Maróti Mihály volt horthysta jegyző* vezetésével alakították meg a „Nemzeti Tanácsot", amelybe bevontak két volt csendőrt is. Ezek közül *Kiss Lajos volt csendőr* és *ifj. Halász István* november 1-én fegyveresen betört a párttitkár lakására. A párttitkárt kihurcolták és megverték.

Téten

október utolsó napjaivan, volt nyilas elemek egy Baumgartner nevű nyilas vezetésével megalakították a *nyilaskeresztes pártot* és rettegésben tartották a lakosságot.

Újkéren

Horváth Béla 85 holdas kulák, aki 1949-ben önként ajánlotta fel földjét az államnak, október 26.-án fegyveres bandával állított be a községi tsz. épületébe, ahol az ott lakó tsz. tagoktól azt követelte, hogy 24 órán belül takarodjanak ki az épületből és leltár szerint adják vissza gazdasági felszerelését.

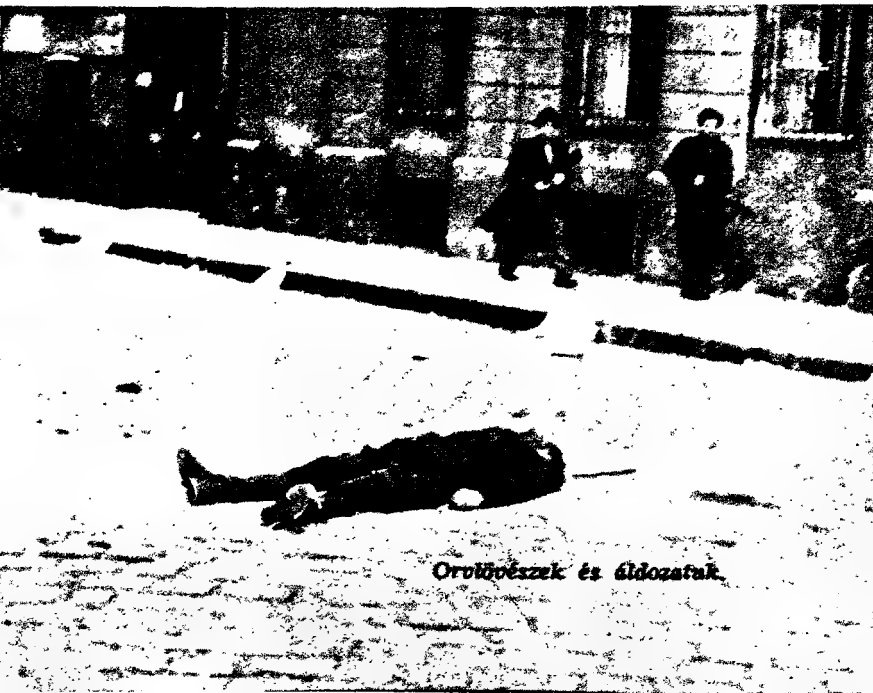

Orvlövészek és áldozatuk

Bősárkányban

október 27-én egy kulákok által vezetett csoport betört a községi tanácsházba, eltávolították onnan a tanács tagjait és új tanácselnöknek *Kiss Andorka András kulákot* tették meg. Ezután fegyveresen betörtek a párttitkár lakására, elhurcolták a pártházba, ahol minden iratot szétléptek és kijelentették, hogy a szegények ideje lejárt, átveszik a vezetést és visszaállítják a régi világot.

Csornán

1956. október 26-án *Plénár Imre, volt kocsmáros* és mások vezetésével tüntetést szerveztek, amibe rövid időn belül bekapcsolódtak a községben megbúvó összes reakciós elemek. A tüntetésben a község lakosságának mintegy 6—8 százaléka vett részt. Ez a réteg saját köréből „Nemzeti Bizottságot" alakított. A Nemzeti Bizottságabn a vezető szerepet *Czinder György, volt nyilas főjegyző* töltötte be. Czinder György apja 1920-ban egyik vezetője volt az ellenforradalmi fehérterrornak, brutális módon gyilkolta a becsületes dolgozókat. Czinder György öccse, **Czinder János** az 1956 október 26-i események során elsőnek követelte, hogy a volt csendőrök azonnal öltözzenek be csendőrruhákba és vegyék át a községben a hatalmat. Czinderék segítőtársai is mind közismert reakciós ellenforradalmi beállítottságú emberek voltak. A községi Nemzeti Bizottság elnökévé *Székely Sándor, volt horthysta tisztet* tették meg. Egy Ronge nevezetű volt horthysta százados Csorna katonai parancsnokává kiáltotta ki magát. A községben és környékén megbúvó volt horthysta tisztekből tiszti különítményt szervezett, amely azonnal elkezdte a fehérterror előkészítését. Ez a tiszti csoport Czinder György parancsára letartóztatta *Hajtó Ferenc*, volt községi párttitkárt és egy saját magukból alakított „számonkérőszék" elé állították. Ez a törvényszéki komédia jeladásul szolgált volna a többi becsületes, a népi demokráciához hű vezető ember lemészárlására. Czinder György, Székely Sándor és társai listát állítottak össze leendő áldozataikról. A november 3-án megrendezett törvényszéki komédián Hajtó Ferenctől a listán szereplő egyénekről terhelő vallomásokat igyekeztek kicsikarni. A tárgyalás után Czinder György parancsot adott a fogdát őrző katonáknak, hogy az éj folyamán a fogdában lőjék le Hajtó Ferencet. A katonák azonban, akik személyesen is ismerték Hajtót, a parancsot nem hajtották

A börtönből kiszabadult bűnözőket a felkelők átöltöztetik.

végre. A vérontást a szovjet csapatok érkezése akadályozta meg. Czinder György és néhány társa, látva az ellenforradalmi fehérterror kudarcát, nyugatra menekült.

A szegedi

úgynevezett forradalmi bizottságnak tagja lett *Kovács József* könyvelő. Őt tették meg a szegedi ellenforradalmi fegyveres erők parancsnokává.

Kovács 1926-ban született Békéscsabán. 1944-ben Nyugat-Németországba menekült, ahonnan 1946-ban tért vissza. 1949-ben népi demokrácia ellenes politikai bűncselekményért börtönbe zárták. Büntetését letöltve, Röszkén lett könyvelő, az október 23-i események után az ellenforradalom egyik legaktívabb szervezője lett. Ő adott utasítást az ávósok és politikai személyiségek letartóztatására és a börtönben levő foglyok kiszabadítására. A bankból 100 000 forintot vitt el a „forradalom céljaira".

Kovácsnak Szegeden két titkos lakása is volt, még a 23-i események előtt. Az ellenforradalmi rendőrség megalakulásakor apját, aki a felszabadulás előtt a *horthysta rendőrség egyik vezető tisztje* — százados — volt, mint tanácsadót a rendőrségbe vitte be dolgozni. Kovács tartotta az összeköttetést a Szeged-környéki felkelőkkel, így többek között a Makó városiakkal is. Ő adott utasítást Kertes Endrének, a ruhagyári munkástanács elnökének, hogy szervezzék meg az ellenállást és ha az elfoglalás veszélye fenyeget, gyújtsák fel a Ruhagyárat is. Kertesék nem hajtották végre Kovács egyetlen parancsát sem.

Baján

november 2-án 21 órakor ellenforradalmárok megtámadták a járási kapitányság épületét. A támadók géppisztolyokkal tüzeltek az épületben levő személyekre, aminek következtében Zeleckó Benjámin rendőrfőhadnagy, közrendvédelmi parancsnokot agyonlőtték, ugyanakkor több lövéssel súlyosan megsebesítették *Bogács Géza* rendőrfőhadnagyot, a kapitányság vezetőjét, *Lőrincz István* rendőrtörzsőrmestert és *András István* rendőrhadnagyot.

Egy agyonvert áldozat.

Szombathelyen

1956. október 27-én, 22 órakor nagyobb csoport támadást indított egymásután a volt ÁVH, a pártbizottság és a megyei börtön épületei ellen. A támadók leütötték ***Magyar István,*** bv. főhadnagy börtönparancsnokot, utána a foglyokat kiengedték a börtönből.

A magyar események a nyugati sajtó tükrében

Ha végigtallózunk a nyugati sajtó hasábjain, hosszan sorolhatjuk az egymás mellé kívánkozó idézeteket, melyek kétségbevonhatatlanul bizonyítják, hogy a nyugati polgári körök is világosan látták a magyarországi ellenforradalmi erők előretörését és terrorakcióit. Ezek az idézetek, ha mégoly hézagosan is, összefüggő filmszalag kockáiként vetítik az elfogulatlan szemlélő elé a torlódó eseményeket és azok vészes következményeit, a magyar szélsőjobboldali és fasiszta csoportok szövevényes nemzetközi kapcsolatait, és a Rákosi—Gerő-féle vezetés bűnei ellen mozgásba lendült népmozgalom ügyes és gondosan előkészített kihasználását az ellenforradalom céljaira.

Az október 30-a után már nyílt sisakkal fellépő ellenforradalom előzményeire fényt vet Allan Dullesnek, az amerikai kémszervezet vezetőjének ismert és már idézett kijelentése, hogy „mi előre tudtunk a magyar felkelésről".

A „Szabad Európa Szervezet" szerepe.

A nemzetközi összefüggésekre, a szerteágazó előkészítésre utal a párizsi *Le Monde* november 22-i számának hosszú cikke, amely a többi között ezeket mondja:

„A legmagasabb amerikai személyiségek a legkisebb alkalmat is megragadták, hogy kifejezzék érdeklődésüket a kelet-európai népek iránt, hogy ellenállásra buzdítsák őket, és hogy hangsúlyozzák: mindazok, akik a szabadságért harcolnának, élveznék Amerika támogatását ... 1949-ben a hidegháború kellős közepén hatalmas szervezet alakult, névlegesen ugyan magán-

jelleggel, valójában azonban a Külügyminisztérium irányítása alatt: a Szabad Európa Bizottság. A szervezet vezetőségének elnöke Allan Dulles lett, a Központi Hírszerző szerv akkori helyettes vezetője, ma főnöke. A bizottságot azzal a kettős céllal hívták életre, hogy kezébe vegye a háború utáni politikai emigráció szervezését és irányítását és biztosítsa a vezető szerepet a Kelet-Európának szánt propagandában. New-Yorkban nemzeti bizottságokat hoztak létre, amelyeknek tagjait az amerikaiak válogatták ki. Anyagilag támogatták őket, s ez lehetővé tette számukra, hogy monopolizálják az emigráció képviseletét. Ugyanakkor felállítottak egy rádióállomást Holzkirchenben, München mellett, mintegy 100 magyar munkatárssal. Ez a rádió naphosszat közvetített Magyarország számára olyan műsort, amelynek az volt a célja, hogy hallgatóiban erősítse a kommunista rendszerrel szemben az ellenállás szellemét. Az adások fő témája: Amerika hatalma és elhivatottsága a rab népek megsegítésére. Másrészt a „Kereszteshadjárat a szabadságért" nevű szervezet, a Szabad Európa Bizottság testvérvállalata időnként léggömbök ezrei útján röpcédulákkal árasztotta el Magyarországot, hogy a lakosságot egy nemlétező felszabadítási bizottság nevében ellenállásra buzdítsa ... A felkelés idején a Szabad Európa rádió felhívásait bizonyára igen sokan követték ... Vajon nem azért folytatták-e napokon át a hiábavaló harcot, mert követték a Szabad Európa rádiónak az amerikai elnökválasztás előestéjén adott tanácsát, amely biztosította hallgatóit, hogy ha a fegyveres felkelés folytatódna az elnökválasztás eredményeinek kihirdetése után is, akkor a washingtoni kormány felléphetne Magyarország érdekében."

A felkelés közvetlen előkészítéséről ad képet a *Berliner Zeitung* november 20-i száma, amely a magyarországi ellenforradalmi erők nyugatnémetországi kapcsolatait ismerteti:

„A kiképzett magyar emigránsok részvétele a magyarországi véres eseményekben most már kétségtelenül megállapított tény. Münchenben ismeretes lett, hogy a felső-bajorországi Traunstein közelében egy amerikai vezetés alatt álló tábor van, amelyben Franco-Spanyolországból származó katonatisztek és a magyar fasiszta szervezetek tagjai képezik ki az embereket a guerillaharcra. Október 20-a után ebbe a táborba nagy csoport magyarországi sváb érkezett, olyan emberek, akik 1945-ben Nyugat-Németországba menekültek, mivel a fegyveres SS tagjai voltak ... Ezeknek szervezetük is van, amely Münchenben Himmelreich Strasse 3. sz. alatt működik.

Október 24-én, 25-én és 26-án a traunsteini tábor „gerillatanulóit" csoportokban Ausztriába szállították és onnan szanitéc-repülőgépeken és autókon Magyarországra csempészték. Az volt a feladatuk, hogy a magyarországi német kisebbséget, amely kb. 300 000 főt számlál, a népi demokratikus rendszer elleni harcra lázítsák ..."

Az újság a továbbiakban arról is beszámol, hogy ezek a különleges megbízatással Magyarországra szállított fasiszták részben már vissza is tértek a traunsteini táborba. Müncheni újságírók megkísérelték, hogy velük beszéljenek, de az amerikai hatóságok tisztviselői nem engedték be őket a táborba. A lap beszámol arról, hogy Nyugat-Németország más részeiből is küldtek fasisztákat Magyarországra, így a „Magyar Harcosok Szövetségé"-nek, a „A Magyar Szabadság Mozgalmá"-nak és hasonló szervezeteknek a tagjait. Október 20-a után, írja továbbá, Münchenben és a München körüli repülőtereken Regensburgból, Stuttgartból és más nyugat-német városokból jövő fegyveres magyar csoportok jelentek meg. A müncheni lakossággal folytatott beszélgetésekben ezek a horthysták nyíltan megmondották, hogy mint az „ország urai" készülnek Magyarországra visszatérni.

Még ékesebben szól erről a nyugati fasiszta magyarok lapja, az „Új Hungária" november 2-i száma:

„Megmozdult a magyar emigráció. A menekült magyarok legnagyobb németországi gyűjtőhelyén, a walkai táborban az ott tartózkodó magyarok lelkesedésükben rohamzászlóaljakat alakítottak. Az a tervük, hogy függetlenül minden más eseménytől és a nyugati állásfoglalástól előnyomulnak Magyarország felé.

Londonban ugyancsak önkéntes zászlóaljak alakultak ... Franciaországból, Németországból, Ausztriából és más európai országokból magyar fiatalok és emigráns katonák egyéni kezdeményezések alapján úton vannak Magyarország felé, vagy talán már át is léptek a határon ..."

I. M. Biszaga, Nyugat-Németországban élt ukrán nacionalista, volt szovjet állampolgár, aki hazájába való visszatérésre jelentkezett, Berlinben nyilatkozott az ukrán nacionalista diszszidáltak szervezetének tevékenységéről. Nyilatkozatából idézzük a következőket:

„Néhány napja annak, hogy életem nagy lépésére szántam el magamat. Ennek meg kellett történnie, mivel nem tudtam tovább nézni mindazt a hazugságot és bűnös tevékenységet, amelyet az ukrán nacionalisták szervezete nyugaton végez . . .

A ZCS OUN (ukrán nacionalista szervezet) egyik tevékeny vezetőjének, Vladimir Leniknek a szavaiból néhány héttel a magyar események kezdete előtt tudomásomra jutott, hogy Bandera, Kasuba és Lenkavszkij gazdáik utasítására Ausztria területén mintegy tíz különítményt szerveztek az ukrán nacionalista szervezetek tagjaiból diverziós és aknamunka végrehajtására.

Ez év augusztusában Bandera és Lenkavszkij személyesen Ausztriába utaztak, hogy ellenőrizzék ezeknek a különítményeknek a felkészültségét. Majd Münchenbe való visszatérésük után zárt ajtók mögött elégedettségüket fejezték ki a jó felkészülés felett.

Néhány nappal a magyar események előtt egész véletlenül megtudtam Leniktől, hogy ezeket a csoportokat, amelyeket még augusztusban létrehoztak Ausztria területén, diverziós munkára Magyarországra fogják küldeni. Lenik kijelentette nekem, hogy fontos esemény előestéjén állunk és javasolta, hogy utazzak Magyarországra. Kijelentette, hogy nem fogom sajnálni, mivel ezt a munkát jól meg fogják fizetni . . .

A magyar események megkezdődése utáni napon Vladimir Lenik a „Slách Peremogi" (A Győzelem Útja) című ukrán emigráns lap tudósítójának álcázva magát, az osztrák—magyar határra ment és OUN-ista bandákat dobott át Magyarországra. Ezen kívül a banderista szervezet vezetője, Iván Kasuba, Münchenből és környékéről még néhány csoportot küldött, amelyek Kisbarnaki horthysta tábornok csoportjaival együtt odautaztak terrorcselekmények végrehajtására . . .

A banderisták feladata az volt, hogy pánikot keltsenek, lőjenek a szovjet katonákra és tisztekre, támadásokat intézzenek ellenük és megsemmisítsék azok családjait.
A fenti csoportok orosz-, ukrán- és magyar-nyelvű röpcédulákat vittek magukkal és ami a fő: amerikai fegyverekkel voltak ellátva."

Élelmiszer helyett kézigránát

WELT am SONNTAG

tag, 4. November 1956

Der bundesdeutsche „Operationssaal auf Rädern" hatte tonnenweise Lebensmittel und Medikamente geladen. Erst am Samstag erhielten wir die ersten Lebensmittel. Ein Ausländer, der fließend Ungarisch sprach, übergab uns vier Wagenladungen mit Blechbüchsen und sagte, wir sollten recht vorsichtig sein, wenn wir die Büchsen öffneten. Erst später verstanden wir den Sinn dieser Worte. Zweihundert der Blechbüchsen waren mit Handgranaten gefüllt.

A nyugati sajtóban a nagy titoktartás ellenére is jelent meg hír arról, hogy hadianyagot küldenek a magyarországi felkelőknek, mégpedig csempészúton. A hamburgi *„Welt am Sonntag"* november 4-i száma riportjában arról számol be, hogy egy magyar nőtől a következő felvilágosítást kapta:

„Csak szombaton kaptuk az első élelmiszerszállítmányt. Egy külföldi, aki folyékonyan beszélt magyarul, 4 kocsirakomány pléhdobozt adott át nekünk és figyelmeztetett, hogy nagyon óvatosan nyissuk ki azokat. Csak később értettük meg a szavak értelmét. 200 pléhdoboz kézigránátokkal volt tele."

Önmagában is jellemző, hogy a *„Welt am Sonntag"* szóbanforgó számát a nyugat-német kormány sürgősen elkobozta.

Érdekes jelentést közölt november közepén a *Newyork World Telegramm and Sun*, amely szerint *a volt náci tábornok, Gehlen* által vezetett nyugat-német kémszervezet tevékenyen hozzájárult az ellenforradalom kibontakozásához. Az amerikai lap tudósítója azt írja, jól tájékozott diplomáciai körökben megerősítik, hogy Gehlen tábornok ügynöki hálózatának jelentős szerepe volt a magyarországi felkelésben. *Gehlen* tábornok egyébként *közvetlenül Adenauer kancellártól függ* és a kancellár rendelkezésére bocsátott külön alapból finanszírozzák szervezetének működését.

A magyarországi események ilyen gyanús külföldi vonatkozásait olyan nagytekintélyű politikusok is világosan látták, mint *Nehru* indiai miniszterelnök, aki november 19-én az indiai parlamentben kijelentette:

„Meggyőződésem, hogy a magyar felkelés fasiszta elemei részére külföldről szállítottak fegyvert."

Ami a magyarországi előzményeket illeti, már a bevezetőben utaltunk a *Daily Mail* tudósítójának büszkélkedve írt közlésére: „Az elmúlt napokban együtt ebédeltem azokkal az emberekkel, akik egy egész éven át dolgoztak az e héten kirobbant felkelés előkészítésén".

Megmozdultak valamennyien, a levitézlett politikusok, a horthysta katonatisztek is. A *Le Monde* november 3-i számában így írt:

„Sok emigráns áramlik Budapestre és erősíti a jobboldali pártokat."

Az AFP hírügynökség ezekben a napokban a következőket jelenti:

„A Király tábornok által létrehozott kommunista-ellenes ellenállási mozgalomról teljes joggal feltehető, hogy erős támasza van a Nyugat-Magyarországon állomásozó egyes helyőrségekben, amelyek az ezen a héten teljesen nyitva álló osztrák határon tartózkodnak. Az Ausztriába és Németországba szökött magyar emigránsok mozgalmai kétségtelenül éltek is ezzel a lehetőséggel."

A Reynolds News:

Fennáll egy szélsőséges fasiszta rezsim lehetősége.

Ugyanez a hírügynökség közli október 31-én:

„Megerősítést nyert, hogy Nyugat-Magyarországon lázas sietséggel szélsőséges katonai szervezeteket hoznak létre, hogy azok beláthatatlan következményekkel járó politikai akciókat kezdjenek. Ezek a szervezetek már kapcsolatokat létesítettek az egykori „tűzkeresztes"-ekkel (a francia tudósító az egykori francia fasiszta szervezet nevén említi a nyilaskeresztes — a szerk. megjegyzése) és ultranacionalistákkal, akik Ausztriában tartózkodnak. Magyarországon az 1919-es Horthy-puccs emléke kísért."

Az *Osterreichische Volksstimme* október 30-i száma szerint:

„Egyes határállomásokon szabályos vezérkarokat állít fel az ellenforradalom. Az utóbbi napokban, az ún. menekült magyarok közül az ellenforradalom nagyszámú ügynöke lépte át a határt, hogy ott, mint mondják, „csatlakozzanak a felkelőkhöz". Mint a tegnapi *Daily Telegraph* írja, közvetlen kapcsolatuk van a salzburgi ellenforradalmi főközponttal. Még Bajorországból és Nyugat-Németország más vidékeiről is, osztrák területen keresztül, ellenforradalmi csoportokból álló szabályos szállítmányok érkeztek."

Ime, így dolgozott a külföldi reakció, így próbálta — s tegyük hozzá, nem kevés sikerrel — a tömegek jogos elégedetlenségét megnyergelni, s a tömegmozgalmat saját irányításával egy ellenforradalmi puccskísérlet eszközévé tenni. A külföldi lapok tudósítói ezekben a napokban így jellemezték a torlódó magyarországi eseményeket.

A londoni *Reynolds' News* szerint:

„A magyar „forradalmárok" jobboldali radikálisok... Magyar fasiszták özönlenek külföldről Magyarországra... Fennáll egy szélsőséges fasiszta rezsim lehetősége, *Horthy* admirális és *Szálasi* követőinek vezetése alatt."

A párizsi *l'Express* című polgári lap november 9-i számában így írt:

„A *Nagy-kormány* november 1-én a zavar nyilvánvaló jeleit mutatta. Gyakorlatilag hatalom nélkül engedményeket tett, mind jobbra, mind balra... A haragvó tömeg vadul öldökölt, s a politikai rendőrség tagjai nem voltak az egyedüliek, akiket meglincseltek. Vidéken a jobboldal a felszínre került, és bizonyos nemzeti tanácsok többé-kevésbé náci irányzatokat mutattak. Hemzsegni kezdtek az új politikai pártok."

A helyzetet a londoni *Times* bécsi tudósítója a lap november 3-i számában így jellemezte:

„Múlt szombaton (okt. 27-én) az volt a kérdés, milyen messzire mehet *Mister Nagy* a forradalom követelései elé. Tegnap már minden határon túlment."

Egy vidéki német lap, az *„Aalener Volkszeitung"* szerint:

„*Nagy Imre* végzete, hogy a mozgalom, amely számára megnyitotta a visszatérés útját, a döntő pillanatban egyértelműen antikommunista és szovjetellenes vonást öltött."

„A csőcselék terrorja a napirenden."

Az ellenforradalmi terrorista csoportok a kormány tehetetlenségével és hátrálásával egyidejűleg fokozták a hajszát a népi demokratikus rendszer hívei ellen. Több nyugati tudósító részletesen beszámol a kegyetlenkedésekről, a kirajzolódó fehérterror borzalmairól. Az események iránya ekkor már nem volt kétséges. Jellemző ebből a szempontból az angol *Reuter* hírügynökség jelentése:

„Bizonyos információk szerint a fasiszta mozgalom egykori tagjai megkísérlik pártjukat újjászervezni. A felkelés, amelyet kezdettől fogva gyenge jobboldali csoportok támogattak, olyan helyzetbe csúszott át, amelyben a Horthyrestaurációért fellépő elemek győzelme már nem lehetetlen. Tegnap óta Budapest utcáin embervadászat folyik. Az államvédelmi rendőrség tagjait, mint a kutyákat agyonütik, lámpavasakra, erkélyekre akasztják őket. Az egész országban olyan jelenetek játszódnak le, amelyek a „fehérek" 1919-es visszatérésére emlékeztetnek. A magyar politika jobbratolódása az ország demokratikus elemeit méltán nyugtalanítja."

A svéd *Stockholm Tidningen* november 1-én *Gunnar Kumlien* jelentését közli a következőkről:

„Az egyik Budapest felé vezető út menti kisebb faluban tanúja voltam, miképpen lincseltek meg egy kommunista vezetőt. Ez a község tanácsházán történt. Igen sokan csoportosultak körülöttem, parasztok, katonák, felkelők. Hirtelen elkiáltotta magát mellettem egy ember és a következő pillanatban vadállatként ugrott előre és rávetette magát egy másik emberre. Ettől a kommunista vezetőtől bizonyára meggondolatlanság volt ilyen hamar mutatkozni, mert felismerték — és azután az egész villámgyorsan játszódott le. Az az ember másokat hívott oda és a lincselés megkezdődött. A kommunista kezét feje fölé téve igyekezett védekezni, miközben ütések zuhantak arcára, hátára, hasára, utána patkós csizmasarokkal rugdosni kezdték. Eleredt a vére, míg végül is elterült a padlón és a rögtönítélet végetért."

Ugyanezekben a napokban, október 30-án *Gordon Shepherd*, a *Daily Telegraph* tudósítója így írt:

„A katonai és rendőri egységek által nem korlátozott erőszakosság ragadta karmaiba Budapestet. A rendszer teljesen

tehetetlennek látszott a helyzet kézbentartását illetően és óránként adot újabb ígéreteket a rádión keresztül."

Sefton Delmer, a *Daily Expressben* október 31-én szintén hasonló megállapítást tett:

„Most pedig a csőcselék terrorja kerül napirendre... A lincstörvény rendszere, melyhez csatlakozott a kisegítő karhatalom."

„Mindszenty az új rend jelképe."

Ezekután írta diadalmasan a *Bild-Telegraph* október 31-i száma a következő címmel:

„Magyarországon elsöpörték a népi demokráciát", majd elmondja, hogy értesülései szerint „mindaddig, amíg Nagy Imre van a budapesti kormány élén, mindaddig, amíg akárcsak egyetlen kommunista is van abban képviselve, addig egy ilyen kormányzat számára a felkelők között nem fog többség kialakulni... A kommunista-ellenes erők meg vannak győződve közeli győzelmükről."

Különös figyelmet keltett Mindszenty bíboros megjelenése az egyre jobbra tolódó politikai helyzetben. A hamburgi *Der Spiegel* című hetilap november 7-i száma szerint

„Mindszenty a felkelőknek antikommunista mártír-mítoszt és katolikus ideológiát nyújt."

Később ugyanez a lap a következőket írja:

„Nyilvánvalónak látszik, a felkelés vezéreként Mindszenty aligha jöhet szóba, de feltétlenül szóba kerülhet mint egy új rend jelképe."

A *Daily Telegraph* Mindszentyről így ír:

„A legtöbb megfigyelő elismeri, hogy az ő személye a jövő fejlődés egy kulcspontja..."

Különösen figyelemreméltó a *New-York Herald Tribun* november 20-i számában *Barrett McGurn* cikke, amely miután leírja Mindszenty kiszabadítását, ezeket jegyzi meg:

„Számos nyugati szakértő úgy gondolta, hogy a magyaroknak legalábbis egy ideig meg kell elégedniök egy kommunistákból és nem kommunistákból álló koalícióval, amelynek élén

a kommunista, de ugyanakkor nacionalista Nagy Imre áll... Hamarosan világossá vált azonban, hogy Magyarországon a Szovjetunió nem egy Gomulka típusú nacionalista, kommunista vezetés kilátásaival áll szemben, hanem az Adenauer-féle irányzat kerül napirendre. Amikor kiszabadították a katonák Mindszentyt, már új hangok hallatszottak. Egyesek már azt is követelték, hogy alakítson új kormányt Mindszenty. Ez az ötlet megdöbbentett sok magyarbarátot nyugaton. A nyugaton azt kifogásolták, hogy a hercegprímás politikai eszméi a XVI. századból valók. Mások viszont azt szorgalmazták, hogy Mindszenty vegyen részt egy főtanácsban, melyet azokból a nemzeti vezetőkből állítanának össze, akikben bíznak, s ez a főtanács a régensség szerepét töltené be, kinevezné a miniszterelnököt és a kormányt. A hercegprímás legközelebbi támogatói egyebként nyíltan megmondták, mit várnak az ENSZ-től: Az ENSZ-megfigyelők azonnali megérkezését Magyarországra és azt, hogy ejtőernyővel dobjanak le fegyvereket, élelmiszert és gyógyszert."

Ime, a nyugati sajtó beszámolói nyomán is mozaikszerűen tevődik össze a kép, hova torkollott volna az az út, amelyre az ellenforradalmi erők akarták sodorni az országot, de egyben félreérthetetlenül kiderül az is, hogy mindez nem véletlenszülte tényezők összejátszása, hanem régóta szervezett, külföldről irányított aknamunka eredménye volt.

Mindszenty bíboros jelentkezése az ellenforradalmi kísérletben

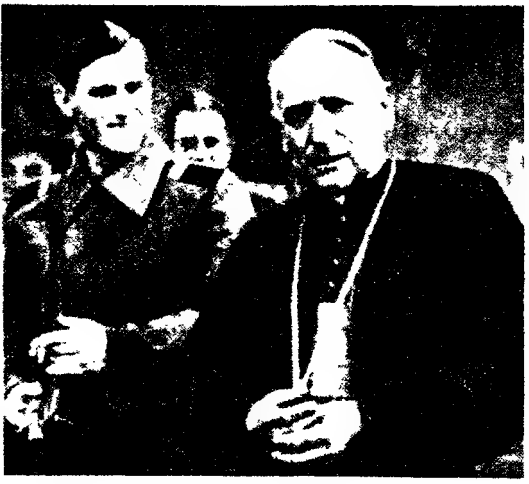

Mindszenty bíborost a népi demokrácia megdöntésére irányuló szervezkedésben betöltött irányító tevékenységéért 1948 végén tartóztatták le. A bíboros mint a kapitalista-földbirtokosi restaurációs erők egyik vezető képviselője vált közismertté és mint ilyent ítélték el.

A püspöki kar kérésére a magyar kormány a múlt évben hozzájárult ahhoz, hogy Mindszenty — egészségi állapotára való tekintettel — a börtönt elhagyja. Azóta Felsőpetényben egy kastélyban lakott házi őrizetben. Ez természetesen megkönnyítette részére az érintkezést másokkal.

Az ellenforradalmi erők horthysta vezető rétege Mindszentyt mint „pártokon felül álló" s egyben a katolikus egyházmozgósítására is képes *politikai vezetőt* akarták legalább is egy átmeneti időre. a Nagy Imre kormány félretolásával előtérbe állítani. Október 29-én és 30-án már nyílt agitációt folytattak

egy „Mindszenty-kormányért". A Rákóczi-téren már gyűlést is szerveztek ezzel a követeléssel. Ugyanakkor megszervezték Mindszenty kiszabadítását a házióriztből és Budapestre hozását.

Mindszentyt október 30-án hozták el a felsőpetényi kastélyból és a Rétságon állomásozó páncélosezred laktanyájába vitték, majd október 31-én kísérték Budapestre.

Budapestre jövetele után Mindszenty gyorsan tájékozódott és 3-án, szombaton este a rádióban „szózattal" lépett fel, melyben minden önmegtartóztató igyekezete mellett is elég nyiltan kifejtette az ellenforradalom célkitűzéseit.

A bíboros a népi demokratikus rendről nyiltan, mint „bukott rendszerről" beszélt. Az ellenforradalom felülkerekedését ő már ténynek deklarálta. Kerülte ugyan azt, hogy egyenesen kifejezze a tőkés-földbirtokos rendszer visszaállítását célzó törekvésüket, viszont nyiltan hirdette, hogy a magántulajdon a helyreállitandó rend alapja. A lényeget megmondta: a köztulajdonon alapuló szocialista építéssel végezni fognak, egyben a népi hatalomnak véget vetnek.

Mindszentyt is — mint a burzsoá restauráció más vezető politikusait — óvatosságra késztette az a körülmény, hogy a szovjet csapatok Budapest határában voltak és hírek érkeztek új szovjet egységek érkezéséről. Ezért kerülte a részletekre kiterjedő állásfoglalást. „Szózatom más részletekre tudatosan nem terjed ki — szólt ő —, mert amit mondottam, világos és elég". Világos és elég volt az előbújó bukott tőkések, földbirtokosok és más reakciós elemek számára. Még nem rukkolt elő a földreform visszacsinálásának „részleteivel", az államosított vállalatok visszaadásának a „részleteivel" sem, mert a *néppel* ezt még tudatosan nem akarta közölni. A fenyegetést azonban nem mellőzte a bíboros úr. Hangsúlyozta, hogy „a törvényes felelősségrevonásnak minden vonalon" be kell következnie. Nem más ez, mint általános hadjárat meghirdetése a proletárhatalom harcosai ellen. Ebből is, félig kimondott restaurációs állásfoglalásából is egyértelmű volt, hogy az ellenforradalom nyílt szószólója lépett fel egyházi köntösben a politikai életben. Megértették ezt nemcsak a volt bankárok, gyárosok és földbirtokosok, hanem a nép legöntudatosabb része is.

Mindszenty fellépése nem *egy* személy jelentkezése. Ez időben „katolikus néppárt", „demokrata néppárt", „keresztény front", „Jézus szíve szövetség", „keresztény ifjúsági párt", különböző keresztény ifjúsági szervezetek, a horthysták „pártonkívüli" cserkész-szervezete stb., stb. is jelentkezett már a poli-

tikai és társadalmi életben. A horthysta ellenforradalmi erők előszedték régi zászlóikat és nyílt támadásra indultak a politikai vezető szerepért, félretaszítva a polgári restaurálás demokratikusabb csoportjait. Politikai céljaik biztosítására megszervezték fegyveres különítményeiket. Eme erők előretolt vezéralakja lett a bíboros, akinek révén a vallásos tömegek megnyerésére is számítottak. Mindszenty jelentkezése azonban figyelmeztetés volt azok számára, akik a népi hatalom megtisztításáért, de egyben annak *megvédéséért* küzdöttek. Mindszenty fellépése jeladás-féle is lett: ellentámadásba kell menni a burzsoá restaurátorok ellen, a népi hatalom védelmezéséért.

TARTALOM

Bevezetés — — — — — — — — — — — — — — — — 3

Ellenforradalmi támadás az MDP budapesti pártbizottságának székháza ellen — — — — — — — — — — — — — — 9

Az ellenforradalom Budapesten — — — — — — — — — — 25

Kik voltak ...

Néhány arckép a budapesti VII. kerületi fegyveres csoportok tagjairól — — — — — — — — — — — — — — 33

Ellenforradalmi események vidéken — — — — — — — — 37

A magyar események a nyugati sajtó tükrében — — — — — — 50

Mindszenty bíboros jelentkezése az ellenforradalmi kísérletben — 60

Felelős kiadó: a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa Tájékoztatási Hivatala.